

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 21 septembrie 2023¹

Cauza C-605/21

**Heureka Group a.s.
împotriva
Google LLC**

[cerere de decizie preliminară formulată de Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga, Republica Cehă)]

„Trimitere preliminară – Acțiuni în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență – Posibilitatea de a invoca o decizie nedefinitivă a Comisiei – Directiva 2014/104/UE – Domeniu de aplicare *ratione temporis* – Începutul încălcării înainte de intrarea în vigoare a directivei – Termen de prescripție – Compatibilitatea reglementării naționale inițiale cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității dreptului Uniunii”

Cuprins

I.	Introducere	2
II.	Cadrul juridic	3
A.	Dreptul Uniunii	3
1.	Regulamentul nr. 1/2003	3
2.	Directiva 2014/104	4
B.	Dreptul ceh	5
III.	Situația de fapt și procedura principală	6
A.	Procedura Comisiei în cazul „Google Shopping” și Decizia C(2017) 4444 final	6

¹ Limba originală: franceza.

B. Acțiunea civilă națională în despăgubire a Heureka	7
IV. Cererea de decizie preliminară și procedura în fața Curții	9
V. Analiză	10
A. Întrebare prealabilă: instanța națională se poate baza pe o decizie a Comisiei care nu este încă definitivă?	12
1. Caracterul obligatoriu al unei decizii a Comisiei care nu este încă definitivă	13
2. Obligația de suspendare a procedurii principale?	14
B. Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară: implicațiile constatărilor din Hotărârea Volvo pentru prezenta cauză	16
1. Perioada încălcării care a avut loc după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104	16
2. Perioada încălcării care a avut loc înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104	19
C. Cu privire la a treia și la a patra întrebare preliminară: cerințele care decurg din dreptul Uniunii pentru regimul de prescripție anterior directivei	20
1. Poate începe să curgă termenul de prescripție înainte de încetarea încălcării? [a treia întrebare și a patra întrebare punctul (i)]	20
2. Poate începe să curgă termenul de prescripție înainte ca persoana prejudiciată să cunoască faptul că comportamentul constituie o încălcare a legislației în materie de concurență? [a patra întrebare punctul (ii)]	24
3. Trebuie suspendat termenul de prescripție pe durata procedurii în fața Comisiei și a controlului jurisdicțional al deciziei Comisiei? [a patra întrebare punctele (iii) și (iv)]	26
VI. Concluzie	27

I. Introducere

1. În conformitate cu regimul de prescripție instituit prin articolul 10 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene², termenele de prescripție nu încep să curgă înainte de încetarea încălcării legislației în materie de concurență și înainte ca reclamantul să fi cunoscut sau să fi trebuit în mod rezonabil să fi cunoscut elementele esențiale care caracterizează încălcarea.

2. În cadrul prezentei trimiteri preliminare, Curtea este solicitată în principal să examineze dacă, înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104, cerința potrivit căreia termenul de prescripție nu poate începe să curgă înainte de încetarea încălcării decurgea deja din

² JO 2014, L 349, p. 1.

articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității. În plus, instanța de trimitere pune în discuție compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unor alte aspecte ale fostului regim de prescripție național, care se referă în special la cunoașterea faptului că comportamentul în cauză constituie o încălcare a legislației în materie de concurență și la suspendarea termenelor de prescripție pe durata procedurii în fața Comisiei Europene și a contestației în justiție a deciziei de constatare a încălcării.

II. Cadrul juridic

A. *Dreptul Uniunii*

1. *Regulamentul (CE) nr. 1/2003*

3. Articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003³, intitulat „Sarcina probei”, prevede:

„În orice procedură națională sau comunitară de aplicare a articolelor [101 și 102 TFUE], sarcina probei unei încălcări a articolului [101] alineatul (1) sau a articolului [102 TFUE] revine părții sau autorității care invocă încălcarea. Întreprinderii sau asociației de întreprinderi care invocă beneficiul articolului [101] alineatul (3) [TFUE] îi revine sarcina de a dovedi că sunt îndeplinite condițiile din respectivul alineat.”

4. Articolul 16 din acest regulament, intitulat „Aplicarea uniformă a dreptului comunitar al concurenței”, prevede:

„(1) Atunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul [101] sau articolul [102 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie. Acestea trebuie de asemenea să evite să ia decizii care pot intra în conflict cu o decizie preconizată de Comisie în cadrul procedurilor inițiate de aceasta. În acest scop, instanța națională poate evalua dacă este necesar să suspende procedura pe care a inițiat-o. Această obligație nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor în temeiul articolului [267 TFUE].

(2) Atunci când autoritățile de concurență ale statelor membre decid în privința unor acorduri, decizii sau practici în temeiul articolului [101] sau articolului [102 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie.”

5. În conformitate cu articolul 25 alineatul (2) din regulamentul menționat:

„(2) Prescripția curge din ziua în care se comite încălcarea. Totuși, în cazul unor încălcări continue sau repetate, timpul se calculează din ziua încetării încălcării.”

³ Regulamentul Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

2. Directiva 2014/104

6. Considerentul (36) al Directivei 2014/104 precizează:

„Normele naționale privind începerea, curgerea, suspendarea sau întreruperea termenelor de prescripție nu ar trebui să împiedice în mod nejustificat introducerea de acțiuni în despăgubire. Acest aspect este deosebit de important în special în cazul acțiunilor care se întemeiază pe constatarea unei autorități în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar. În acest scop, ar trebui să fie în continuare posibilă introducerea unei acțiuni în despăgubire după desfășurarea procedurilor unei autorități în materie de concurență în vederea asigurării respectării legislației naționale sau a legislației Uniunii în materie de concurență. Termenul de prescripție nu ar trebui să înceapă să curgă înainte de încetarea încălcării și înainte ca reclamantul să aibă cunoștință sau să se poată [prezuma] în mod rezonabil că are cunoștință de comportamentul care constituie încălcarea, de faptul că încălcarea i-a produs prejudicii și de identitatea autorului încălcării. Statele membre ar trebui să aibă posibilitatea de a menține sau de a introduce termene absolute de prescripție general aplicabile, cu condiția ca curgerea acestor termene de prescripție să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului la despăgubiri integrale.”

7. Articolul 2 din această directivă este intitulat „Definiții”, iar punctele 1 și 12 ale acestuia prevăd:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «încălcarea legislației în materie de concurență» înseamnă o încălcare a articolelor 101 sau 102 din TFUE sau a legislației naționale în materie de concurență;

[...]

12. «decizie definitivă de constatare a unei încălcări» înseamnă o decizie de constatare a unei încălcări care nu poate sau nu mai poate fi contestată prin mijloace obișnuite[.]”

8. Articolul 9 din această directivă, intitulat „Efectul deciziilor naționale”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că o încălcare a legislației în materie de concurență constatată printr-o decizie definitivă a unei autorități naționale în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar se consideră a fi stabilită în mod irefutabil în scopul unei acțiuni în despăgubire introduse în fața instanțelor lor naționale în temeiul articolului 101 sau al articolului 102 din TFUE sau în temeiul legislației naționale în materie de concurență.

(2) Statele membre se asigură că o decizie definitivă menționată la alineatul (1) pronunțată într-un alt stat membru poate fi prezentată, în conformitate cu legislația națională, în fața instanțelor lor naționale cel puțin drept probă *prima facie* a faptului că a avut loc o încălcare a legislației în materie de concurență și, după caz, poate fi evaluată împreună cu orice alte probe introduse de părți.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor instanțelor naționale prevăzute la articolul 267 din TFUE.”

9. Articolul 10 din directiva menționată, intitulat „Termene de prescripție”, prevede:

„(1) Statele membre, în conformitate cu prezentul articol, prevăd norme aplicabile termenelor de prescripție pentru introducerea acțiunilor în despăgubire. Normele stabilesc când începe să curgă termenul de prescripție, care este durata acestuia și circumstanțele în care termenul de prescripție se întrerupe sau se suspendă.

(2) Termenele de prescripție nu încep să curgă înainte de încetarea încălcării legislației în materie de concurență și înainte ca reclamantul să fi cunoscut sau să fi trebuit în mod rezonabil să fi cunoscut:

(a) comportamentul adoptat și faptul că acesta constituie o încălcare a legislației în materie de concurență;

(b) faptul că încălcarea legislației în materie de concurență i-a adus un prejudiciu și

(c) identitatea autorului încălcării.

(3) Statele membre se asigură că termenele de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în despăgubire sunt de cel puțin cinci ani.

(4) Statele membre se asigură că un termen de prescripție este suspendat sau, în funcție de legislația națională, întrerupt, în cazul în care o autoritate în materie de concurență desfășoară acțiuni în scopul investigației sau proceduri cu privire la o încălcare a legislației în materie de concurență la care se referă acțiunea în despăgubire. Suspendarea încetează cel mai devreme la un an după ce decizia de constatare a încălcării rămâne definitivă sau după ce procedurile încetează în alt mod.”

B. Dreptul *ceh*

10. Potrivit informațiilor furnizate de instanța de trimitere, înainte de intrarea în vigoare la 1 septembrie 2017 a zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže (Legea nr. 262/2017 privind despăgubirile în domeniul concurenței), termenul de prescripție a dreptului la despăgubire a fost reglementat mai întâi, până la 31 decembrie 2013, de zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Legea nr. 513/1991 privind Codul comercial) și ulterior, de la 1 ianuarie 2014 până la 31 august 2017, de zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Legea nr. 89/2012 privind Codul civil). Potrivit instanței de trimitere, diferența dintre aceste două reglementări constă în faptul că, în temeiul Codului comercial, termenul de prescripție este de patru ani, în timp ce, în temeiul Codului civil, acest termen este de trei ani. În scopul procedurii în fața Curții, instanța de trimitere, singura competentă să interpreteze și să aplice dreptul național⁴, stabilește ca fiind relevante normele din Codul civil.

11. Articolul 620 alineatul (1) din Codul civil prevede:

„Circumstanțele determinate pentru ca termenul de prescripție a dreptului la despăgubire să înceapă să curgă includ cunoașterea prejudiciului și a [identității] persoanei obligate să îl repare. Acest lucru se aplică, *mutatis mutandis*, și în scopul reparării prejudiciului.”

⁴ A se vedea Hotărârea din 24 iulie 2023, Statul român (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, punctul 76 și jurisprudența citată).

12. Articolul 629 alineatul (1) din Codul civil prevede:

„Termenul de prescripție are o durată de trei ani.”

13. În conformitate cu articolul 9 alineatele (1)-(3) din Legea nr. 262/2017 privind despăgubirea în domeniul concurenței:

„(1) Termenul de prescripție pentru exercitarea dreptului la despăgubire în temeiul prezentei legi este de 5 ani; dispozițiile articolelor 629 și 636 din Codul civil nu se aplică.

(2) Termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de prejudiciu, [de identitatea] persoanei obligate la repararea acestuia și de restrângerea concurenței sau din ziua în care ar fi trebuit și ar fi putut să ia cunoștință de aceste elemente, dar nu mai devreme din ziua în care a încetat restrângerea concurenței.

(3) Termenul de prescripție nu curge pe durata investigației sau a procedurii în fața autorității de concurență cu privire la aceeași restrângere a concurenței și nici pe o perioadă de un an din ziua în care (a) decizia adoptată de autoritatea de concurență sau de o instanță care constată existența unei astfel de restrângeri a concurenței a devenit definitivă sau (b) investigația, procedura în fața autorității de concurență sau procedura în fața instanței a fost finalizată în alt mod.”

III. Situația de fapt și procedura principală

14. Heureka Group a.s. (denumită în continuare „Heureka”), o societate activă pe piața serviciilor de comparare a prețurilor de vânzare în Republica Cehă, reclamanta din acțiunea principală, a introdus o acțiune în despăgubire împotriva Google LLC la Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga, Republica Cehă), instanța de trimitere, ca urmare a Deciziei Comisiei din 27 iunie 2017 în cazul Google Search (Shopping) [denumită în continuare „Decizia C(2017) 4444 final”]⁵.

A. Procedura Comisiei în cazul „Google Shopping” și Decizia C(2017) 4444 final

15. La 30 noiembrie 2010, Comisia a publicat un comunicat de presă în care a indicat că a inițiat o procedură împotriva Google în temeiul, printre altele, al articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 773/2004 privind un posibil abuz de poziție dominantă în domeniul căutării online⁶.

16. În anul 2013, Google a propus Comisiei angajamente pentru a răspunde preocupărilor acestei instituții.

17. La 27 mai 2014, Sdružení pro internetový rozvoj v České republice (Asociația pentru Dezvoltarea Internetului în Republica Cehă, denumită în continuare „SPIR”), al cărei membru este Heureka, a publicat un comunicat de presă prin care și-a exprimat dezacordul cu aceste angajamente.

⁵ Decizia C(2017) 4444 final din 27 iunie 2017 privind o procedură inițiată în temeiul articolului 102 TFUE și al articolului 54 din Acordul privind SEE [Cazul AT.39740 – Motorul de căutare Google (Shopping) (denumit în continuare „cazul «Google Shopping»”)].

⁶ Regulamentul Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101] și [102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242); IP/10/1624, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/ip_10_1624

18. La 15 aprilie 2015, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile adresată Google, în care a ajuns la concluzia provizorie că practicile în cauză constituiau un abuz de poziție dominantă și, prin urmare, încălcau articolul 102 TFUE.

19. La 14 iulie 2016, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile suplimentară și a inițiat o procedură privind încălcarea articolului 102 TFUE și împotriva societății-mamă a Google, societatea Alphabet Inc.

20. La 27 iunie 2017, Comisia a adoptat Decizia C(2017) 4444 final. Prin această decizie, Comisia a constatat că Google, precum și Alphabet, de la preluarea controlului asupra Google, au încălcat articolul 102 TFUE și articolul 54 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE). Potrivit Comisiei, Google a abuzat de poziția sa dominantă existentă pe treisprezece piețe naționale ale serviciilor de căutare generală din cadrul SEE, printre care și cea din Republica Cehă, prin scăderea traficului de pe paginile sale de rezultate generale către comparatoarele concurente de produse și prin creșterea traficului către propriul comparator de produse, fapt care putea avea sau era probabil să aibă efecte anticoncurențiale pe cele treisprezece piețe naționale corespunzătoare ale serviciilor de căutare specializată pentru compararea produselor, dar și pe piețele menționate ale serviciilor de căutare generală⁷.

21. Comisia a concluzionat că această încălcare a avut loc începând cu luna februarie 2013 în Republica Cehă și continua la data adoptării Deciziei C(2017) 4444 final, și anume la 27 iunie 2017. Prin urmare, Comisia a considerat că era necesară obligarea Google să înceteze comportamentul în cauză în termen de 90 de zile și să nu adopte un comportament echivalent având același scop sau același efect⁸.

22. La 12 ianuarie 2018, rezumatul Deciziei C(2017) 4444 final a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

23. Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 11 septembrie 2017, Google a formulat o acțiune împotriva Deciziei C(2017) 4444 final. În Hotărârea din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763), Tribunalul a anulat decizia menționată numai în măsura în care Comisia a constatat în aceasta o încălcare de către Google pe treisprezece piețe naționale ale serviciilor de căutare *generală* în cadrul SEE pe baza existenței unor efecte anticoncurențiale pe aceste piețe și a respins în rest acțiunea Google, în special prin validarea analizei Comisiei în ceea ce privește piața serviciilor de căutare *specializată* pentru compararea produselor.

24. Prin cererea introductivă din 20 ianuarie 2022, Google a formulat un recurs împotriva hotărârii Tribunalului, acesta fiind pendinte⁹.

B. Acțiunea civilă națională în despăgubire a Heureka

25. Prin cererea introductivă din 25 iunie 2020, depusă la 26 iunie 2020, Heureka a introdus o acțiune în despăgubire împotriva Google la Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga). Această acțiune urmărește repararea prejudiciului pe care Heureka l-ar fi suferit ca urmare a abuzului de poziție dominantă al Google în Republica Cehă în perioada februarie 2013-

⁷ Hotărârea din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763, punctele 55, 57, 67 și 70).

⁸ Hotărârea din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763, punctele 71 și 666).

⁹ Cauza pendinte C-48/22 P, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping).

27 iunie 2017, conform Deciziei C(2017) 4444 final. Heureka a declarat că Google a plasat și a afișat propriul său serviciu de comparare a prețurilor de vânzare în cea mai bună poziție posibilă printre rezultate în cadrul serviciilor sale de căutare generală, fapt care a diminuat numărul de accesări ale portalului de comparare a prețurilor de vânzare Heureka.cz.

26. Google s-a opus acțiunii menționate, susținând printre altele că dreptul la despăgubiri era prescris pentru perioada cuprinsă cel puțin între luna februarie 2013 și data de 25 iunie 2016¹⁰. Această argumentație se bazează pe premisa că Heureka ar fi fost în măsură să cunoască atât autorul încălcării, cât și faptul că a suferit un prejudiciu cu mult înainte de adoptarea Deciziei C(2017) 4444 final.

27. În această privință, Google observă că era evident că operatorul motorului de căutare denumit „Google” era societatea Google, în special ca urmare a comunicatului de presă al Comisiei din 30 noiembrie 2010 (punctul 15 de mai sus).

28. În plus, Google consideră că, în orice caz, publicarea la 27 mai 2014 a comunicatului de presă prin care SPIR și-a exprimat dezacordul față de angajamentele prezentate de Google Comisiei (punctul 17 de mai sus) a fost suficientă pentru a face să curgă termenul de prescripție.

29. Pentru aceste motive, Google susține că termenul de prescripție aplicabil în prezenta cauză a început să curgă din luna februarie 2013, și anume de la momentul începerii încălcării pe teritorii ceh și al producerii pretinsului prejudiciu, sau cel târziu din 27 mai 2014, data publicării comunicatului de presă al SPIR.

30. Potrivit Google, nimic nu a împiedicat Heureka să introducă acțiunea în despăgubire, având în vedere că această societate putea să extindă progresiv, în cursul procedurii referitoare la această acțiune, întinderea prejudiciului prin adăugarea prejudiciilor parțiale suferite, care au crescut în timp.

31. În acest context, Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga) are îndoieli în legătură cu compatibilitatea fostei reglementări naționale privind termenele de prescripție cu articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2014/104 și, dacă este cazul, cu articolul 102 TFUE, precum și cu principiul efectivității. Instanța de trimitere observă că, în temeiul articolului 620 alineatul (1) din Codul civil, termenul de prescripție de trei ani începe să curgă de îndată ce persoana vătămată ia cunoștință sau s-ar putea considera că a luat cunoștință de identitatea autorului încălcării și de prejudiciul suferit. În ceea ce privește condiția referitoare la cunoașterea faptului că a fost suferit un prejudiciu ca urmare a încălcării în cauză, în conformitate cu o interpretare a articolului 620 alineatul (1) din Codul civil realizată de Nejvyšší soud (Curtea Supremă, Republica Cehă), pentru ca termenul de prescripție să curgă, ar fi suficient să se ia cunoștință de un prejudiciu parțial. Prejudiciul ar fi divizibil, în special în cazul încălcărilor continue sau repetate, iar fiecare „prejudiciu nou” ar putea fi invocat separat și ar face să curgă un nou termen de prescripție.

¹⁰ Această dată se obține prin scăderea unei perioade de patru ani de la data cererii introductive a Heureka (25 iunie 2020). Google consideră, spre deosebire de instanța de trimitere (a se vedea punctul 10 din prezentele concluzii), că reglementarea națională relevantă este Codul comercial, în care termenul de prescripție este de patru ani (a se vedea de asemenea punctul 10 din prezentele concluzii) de la momentul la care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau putea lua cunoștință de prejudiciu și de identitatea persoanei obligate la repararea acestuia.

32. Potrivit instanței de trimitere, în prezenta cauză, acest lucru ar însemna că fiecare căutare generală efectuată pe site-ul Google care a condus la plasarea și la afișarea unor rezultate mai favorabile pentru serviciul de comparare a prețurilor al Google ar fi făcut să curgă un nou termen de prescripție autonom.

33. În plus, această instanță observă că, spre deosebire de articolul 10 din Directiva 2014/104, Codul civil nu impune ca partea vătămată să aibă cunoștința de faptul că comportamentul în cauză constituie o încălcare a dreptului concurenței. Codul civil nu conține nici vreo normă care să permită suspendarea sau întreruperea termenului de prescripție pe durata perioadei investigației cu privire la acest comportament și nici vreo normă potrivit căreia suspendarea prescripției încetează cel mai devreme la un an de la data rămânerii definitive a deciziei de constatare a încălcării.

IV. Cererea de decizie preliminară și procedura în fața Curții

34. În aceste condiții, prin ordonanța din 29 septembrie 2021, primită la 30 septembrie 2021, Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare prin decizia din 29 septembrie 2021, primită la 30 septembrie 2021:

- „1) Articolul 21 alineatul (1) din [Directiva 2014/104] și principiile generale de drept al Uniunii trebuie interpretate în sensul că Directiva 2014/104 și în special articolul 10 din aceasta sunt aplicabile direct sau indirect în cauza de față, care privește cererile de despăgubire pentru toate prejudiciile produse ca urmare a încălcării prevederilor articolului 102 TFUE, încălcare începută înainte de intrarea în vigoare a Directivei 2014/104 și care s-a încheiat după expirarea termenului de transpunere stabilit pentru implementarea acesteia, într-o situație în care cererea de despăgubire a fost depusă după expirarea termenului de transpunere, sau trebuie interpretate în sensul că articolul 10 din Directiva 2014/104 se aplică numai parțial comportamentului în discuție (și, ca urmare, unei părți a prejudiciului), care a avut loc după intrarea în vigoare a Directivei 2014/104 sau, dacă este cazul, după expirarea termenului de transpunere [a directivei menționate]?
- 2) În conformitate cu sensul și scopul Directivei 2014/104 sau cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității, articolul 22 alineatul (2) din Directiva 2014/104 trebuie interpretat în sensul că «orice măsuri naționale adoptate în temeiul articolului 21, în afara celor menționate la [articolul 22] alineatul (1)», constituie reglementări naționale de punere în aplicare a articolului 10 din Directiva 2014/104, cu alte cuvinte, în cazul articolului 10 din Directiva 2014/104 și al principiilor privind prescripția se aplică alineatul (1) sau alineatul (2) al articolului 22 din Directiva 2014/104?
- 3) Dispozițiile naționale și interpretarea acestora, care leagă «cunoașterea faptului că s-a cauzat un prejudiciu», esențială pentru a începe să curgă termenul de prescripție a dreptului subiectiv, de cunoașterea de către partea prejudiciată a «prejudiciilor parțiale individuale» care apar treptat pe parcursul unui comportament anticoncurențial în curs de desfășurare sau continuu (întrucât jurisprudența se întemeiază pe premisa că cererea de despăgubire este în întregime divizibilă), prejudicii parțiale pentru care încep să curgă termene de prescripție separate, indiferent de cunoașterea de către partea prejudiciată a întinderii totale a prejudiciului rezultat din încălcarea articolului 102 TFUE în ansamblul său, respectiv dispozițiile naționale și interpretarea acestora care permite ca termenul de prescripție în cazul unei cereri de despăgubire care decurge dintr-un comportament anticoncurențial să

înceapă să curgă înainte de încetarea unui astfel de comportament, care constă în plasarea și afișarea într-un mod mai favorabil a propriului comparator de prețuri, cu încălcarea articolului 102 TFUE, sunt conforme cu articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2014/104 sau cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității?

- 4) Articolul 10 alineatele (2), (3) și (4) din Directiva 2014/104 sau articolul 102 TFUE și principiul efectivității se opun unor dispoziții naționale care prevăd că termenul de prescripție a drepturilor subiective la acțiuni în despăgubire este de trei ani și începe să curgă de la data la care partea prejudiciată a luat cunoștință sau ar fi putut lua cunoștință de prejudiciul parțial și de entitatea care este obligată să îl repare, dar care nu iau în considerare (i) momentul încetării încălcării normei, (ii) cunoașterea de către partea prejudiciată a faptului că comportamentul avut constituie o încălcare a normelor de concurență și care, în același timp, (iii) nu suspendă și nici nu întrerup acest termen de prescripție de trei ani pe durata procedurilor aflate pe rol în fața Comisiei, al căror obiect este încălcarea continuă a articolului 102 TFUE, și (iv) nu conțin norma conform căreia suspendarea termenului de prescripție încetează cel mai devreme la un an după ce decizia de constatare a încălcării rămâne definitivă?”

35. În cursul procedurii preliminare în fața Curții, Heureka, Google și Comisia au prezentat observații scrise.

36. La 22 iunie 2022, și anume după încheierea procedurii scrise în prezenta cauză la 21 martie 2022, Curtea a pronunțat Hotărârea Volvo și DAF Trucks (C-267/20, denumită în continuare „Hotărârea Volvo”, EU:C:2022:494), în care aceasta s-a pronunțat printre altele cu privire la natura articolului 10 din Directiva 2014/104, precum și la aplicabilitatea în timp a acestei dispoziții. Având în vedere similitudinile dintre cauza respectivă și prezenta cauză, Curtea a atras atenția instanței de trimitere asupra hotărârii menționate și a solicitat acesteia să precizeze dacă, în lumina hotărârii respective, dorește să își mențină cererea de decizie preliminară.

37. Prin scrisoarea din 29 iunie 2022, primită la 1 iulie 2022, instanța de trimitere a informat Curtea că își menține cererea de decizie preliminară.

38. Cu toate acestea, printr-o comunicare scrisă primită de Curte la 27 septembrie 2022, instanța de trimitere a informat Curtea că își retrage prima și cea de a doua întrebare din trimiterea sa preliminară, însă își menține cea de a treia și cea de a patra întrebare.

39. La 20 decembrie 2022, Curtea și avocata generală au adresat întrebări cu solicitare de răspuns scris tuturor părților la procedură, la care toate aceste părți au răspuns. Instanța de trimitere a prezentat, la rândul său, observații ca urmare a acestor întrebări, care au fost înregistrate ca *addendum* la cererea de decizie preliminară.

40. Toate părțile au fost, de asemenea, reprezentate în ședința din 20 martie 2023.

V. Analiză

41. Prin intermediul întrebărilor sale preliminare, instanța de trimitere urmărește în esență să afle dacă Heureka, reclamanta din acțiunea principală, care a introdus acțiunea sa la 26 iunie 2020 și care se consideră prejudiciată printr-un abuz de poziție dominantă săvârșit de Google între

februarie 2013 și 27 iunie 2017, mai poate solicita despăgubire pentru prejudiciul cauzat pe tot parcursul acestei perioade sau dacă, dimpotrivă, dreptul său la despăgubire este deja prescris pentru o parte din perioada menționată.

42. Această întrebare se pune în special întrucât, înainte de transpunerea Directivei 2014/104, dreptul ceh lega momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție numai de cunoașterea prejudiciului și a autorului acestuia. Prin urmare, jurisprudența relevantă a considerat că ansamblul prejudiciului survenit în cursul unei încălcări continue a dreptului concurenței era divizibil în prejudicii parțiale și că pentru fiecare prejudiciu parțial începea să curgă un termen de prescripție autonom. Așadar, dreptul la despăgubire se prescria în mod separat și progresiv.

43. În conformitate cu această jurisprudență și cu vechiul termen de prescripție de trei ani – și dacă plecăm de la ipoteza că, după cum susține Google (a se vedea punctele 26-29 de mai sus), Heureka avea cunoaștință sau ar fi trebuit să aibă cunoaștință de prejudiciu și de autorul acestuia încă de la începutul perioadei pentru care solicită despăgubiri sau, în orice caz, înainte de sfârșitul încălcării, astfel cum a fost constatată de Comisie –, o parte din dreptul la despăgubire al Heureka care decurge din această încălcare ar fi fost deja prescris în momentul introducerii acțiunii sale¹¹.

44. Cu toate acestea, între timp, a intrat în vigoare Directiva 2014/104, al cărei articol 10 alineatul (2) condiționează începerea curgerii termenului de prescripție aplicabil unei acțiuni în despăgubire pentru o încălcare a dreptului concurenței nu numai de cunoașterea de către reclamant a elementelor esențiale ale acestei încălcări, ci și de faptul ca aceasta să fi încetat.

45. Directiva 2014/104 a intrat în vigoare la 26 decembrie 2014. Termenul de transpunere a acesteia a expirat la 27 decembrie 2016. La 1 septembrie 2017 a intrat în vigoare Legea nr. 262/2017 privind despăgubirile în domeniul concurenței, care transpune Directiva 2014/104 în dreptul ceh.

46. Prin urmare, instanța de trimitere își pune, în primul rând, problema aplicării în timp a articolului 10 din Directiva 2014/104 (prima și cea de a doua întrebare preliminară). În continuare, aceasta solicită să se stabilească dacă un regim de prescripție precum cel prevăzut de dreptul ceh înainte de intrarea în vigoare a legii naționale de transpunere a acestei dispoziții este compatibil cu cerințele dispoziției menționate și/sau ale articolului 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității (cea de a treia și cea de a patra întrebare preliminară).

47. În Hotărârea Volvo, Curtea a clarificat deja anumite aspecte ale aplicării în timp a articolului 10 din Directiva 2014/104. Acesta este motivul pentru care instanța de trimitere a informat Curtea că, în urma pronunțării acestei hotărâri, își retrace prima și cea de a doua întrebare preliminară. Cu toate acestea, este util să se examineze implicațiile concrete ale constatărilor din Hotărârea Volvo pentru prezenta cauză (secțiunea B).

48. Această examinare va arăta că răspunsul la întrebarea dacă Heureka mai poate solicita despăgubiri pentru prejudiciul suferit pe întreaga perioadă de încălcare depinde de aspectul dacă termenul de prescripție era deja împlinit în temeiul dreptului național pentru o parte din această perioadă la momentul expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104. Or, răspunsul la

¹¹ Instanța de trimitere pare să plece de la această ipoteză, întrucât, în cazul în care ar considera că această cunoaștere a fost dobândită numai după încetarea încălcării la 27 iunie 2017, chiar și prin aplicarea vechiului termen de prescripție de trei ani prevăzut de Codul civil ceh, dreptul rezultat din încălcarea în cauză nu ar fi fost, în orice caz, prescris încă în ansamblul său la data introducerii acțiunii Heureka la 26 iunie 2020. În acest caz, nu ar fi necesar să se pună problema condiției privind încetarea încălcării pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă.

această întrebare depinde la rândul său de aspectul dacă, înainte de expirarea termenului de transpunere a directivei menționate, rezulta deja din articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității că legislațiile naționale nu puteau prevedea începerea termenului de prescripție înainte de încetarea unei încălcări continue a legislației în materie de concurență al Uniunii. Această întrebare corespunde în esență celei de a treia întrebări preliminare și punctului (i) al celei de a patra întrebări preliminare. În acest context, trebuie abordate și punctele (ii), (iii) și (iv) ale celei de a patra întrebări, care se referă la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a altor aspecte ale fostului regim național de prescripție (secțiunea C).

49. Totuși, înainte de toate acestea, se pune o întrebare prealabilă: în prezenta cauză, spre deosebire de situațiile care au făcut obiectul Hotărârii Volvo¹² și al Ordonanței Deutsche Bank¹³, Decizia C(2017) 4444 final a Comisiei, pe care Heureka o invocă pentru a demonstra existența și durata încălcării care i-ar fi cauzat un prejudiciu, nu este încă definitivă (a se vedea punctele 23 și 24 de mai sus). Se ridică problema dacă instanța națională se poate baza totuși pe această decizie pentru a stabili încălcarea în cauză și durata acesteia, precum și pentru a determina termenul de prescripție în acțiunea principală sau dacă este obligată să suspende cauza respectivă până la momentul la care decizia menționată va rămâne definitivă. În măsura în care ține de competența Curții, în cadrul procedurii de cooperare cu instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, să ofere instanței de trimitere un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată¹⁴, este oportun să se clarifice această chestiune înainte de a examina întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere (secțiunea A).

A. Întrebare prealabilă: instanța națională se poate baza pe o decizie a Comisiei care nu este încă definitivă?

50. În conformitate cu articolul 2 alineatul (12) din Directiva 2014/104, o „decizie definitivă de constatare a unei încălcări” este o decizie de constatare a unei încălcări care nu poate sau nu mai poate face obiectul căilor de atac ordinare.

51. Decizia C(2017) 4444 final nu este încă definitivă în sensul acestei dispoziții, întrucât a făcut obiectul unei acțiuni în anulare la Tribunal, a cărei hotărâre în cauza Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763) este în prezent atacată la Curte (punctele 23 și 24 de mai sus).

52. Acest fapt împiedică solicitantul și instanța națională să se bazeze pe constatările din decizia Comisiei, în special în ceea ce privește existența încălcării și durata acesteia?

53. Considerăm că nu.

54. Astfel, chiar și o decizie care nu este încă definitivă și în care Comisia constată existența unei încălcări a legislației în materie de concurență are efect obligatoriu atât timp cât nu a fost anulată (secțiunea 1). Revine instanței naționale sarcina de a desprinde consecințele corespunzătoare ale acesteia în cadrul procedurii cu care este sesizată și de a aprecia, dacă este cazul, dacă trebuie să suspende procedura până când decizia Comisiei devine definitivă, fără a fi obligată să facă acest

¹² Hotărârea Volvo, punctul 18.

¹³ Ordonanța din 6 martie 2023, Deutsche Bank (Înțelegere – Produse derivate din rata dobânzii în euro) (C-198/22 și C-199/22, EU:C:2023:166, punctul 19).

¹⁴ A se vedea Hotărârea din 10 februarie 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Termen de prescripție) (C-219/20, EU:C:2022:89, punctul 33 și jurisprudența citată).

lucru (secțiunea 2). Întrebarea dacă instanța națională se poate baza pe o decizie a Comisiei care nu este încă definitivă trebuie distinsă de întrebarea dacă termenul de prescripție trebuie suspendat într-un astfel de caz (a se vedea în acest sens punctele 132-138 de mai jos).

1. Caracterul obligatoriu al unei decizii a Comisiei care nu este încă definitivă

55. Actele instituțiilor Uniunii se bucură în principiu de o prezumție de legalitate și, prin urmare, produc efecte juridice atât timp cât nu au fost anulate sau retrase¹⁵.

56. Acest principiu implică de asemenea obligația de a recunoaște eficacitatea deplină a actelor menționate, atât timp cât Curtea nu a stabilit caracterul lor nelegal, și de a respecta forța lor executorie, atât timp cât Curtea nu a decis să suspende executarea lor¹⁶.

57. Desigur, în temeiul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE, o decizie adoptată de Comisie este obligatorie numai pentru destinatarii săi, în cazul în care aceasta îi indică. Totuși, este de notorietate că o astfel de decizie poate produce de asemenea efecte juridice obligatorii, de natură să afecteze interesele unor terți, în cazul în care îi privește în mod direct și individual și modifică în mod distinct situația juridică a acestora¹⁷.

58. În măsura în care o astfel de decizie produce efecte juridice obligatorii pentru destinatarii săi și pentru terți afectați în mod direct și individual pe baza încălcării, așa cum este constatată în această decizie, alți terți, precum Heureka și instanța de trimitere, trebuie să se poată prevala de asemenea de constatările formulate în decizia menționată, atât timp cât aceasta nu a fost anulată. Obligația autorităților și a instanțelor naționale de a respecta prezumția de legalitate a deciziilor Comisiei decurge și din principiul cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE¹⁸.

59. În plus, în conformitate cu articolul 16 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 1/2003, atunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul 101 sau 102 TFUE, care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie. Caracterul definitiv al unei astfel de decizii nu este o condiție prevăzută de această dispoziție.

60. În această privință, ea diferă de articolul 9 din Directiva 2014/104, care atribuie valoare probatorie deciziilor autorităților naționale în materie de concurență numai atunci când acestea sunt definitive¹⁹. Or, această diferență este justificată de supremația dreptului Uniunii și de caracterul obligatoriu al deciziilor instituțiilor Uniunii²⁰.

¹⁵ Hotărârea din 15 iunie 1994, Comisia/BASF și alții (C-137/92 P, EU:C:1994:247, punctul 48), Hotărârea din 14 decembrie 2000, Masterfoods și HB (C-344/98, EU:C:2000:689, punctul 53), și Hotărârea din 5 octombrie 2004, Comisia/Grecia (C-475/01, EU:C:2004:585, punctul 18).

¹⁶ Hotărârea din 7 iunie 1988, Comisia/Grecia (63/87, EU:C:1988:285, punctul 10), și Hotărârea din 21 septembrie 1989, Hoechst/Comisia (46/87 și 227/88, EU:C:1989:337, punctul 64).

¹⁷ A se vedea de exemplu Hotărârea din 28 ianuarie 1986, COFAZ/Comisia (C-169/84, EU:C:1986:42, punctul 24), Hotărârea din 31 martie 1998, Franța și alții/Comisia (C-68/94 și C-30/95, EU:C:1998:148, punctele 48-58), și Hotărârea din 29 iunie 2010, Comisia/Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2010:377, punctul 90); a se vedea de asemenea Hotărârea din 11 iulie 1996, Métropole télévision și alții/Comisia (T-528/93, T-542/93, T-543/93 și T-546/93, EU:T:1996:99, punctele 59-64), și Ordonanța din 18 septembrie 2006, Wirtschaftskammer Kärnten și best connect Ampere Strompool/Comisia (T-350/03, EU:T:2006:257, punctul 54).

¹⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 21 noiembrie 2013, Deutsche Lufthansa (C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 41).

¹⁹ A se vedea de asemenea în acest sens, pentru situația anterioară intrării în vigoare a Directivei 2014/104, Hotărârea din 20 aprilie 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2023:298, punctele 61-63), precum și Concluziile noastre prezentate în cauza Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, punctul 93).

²⁰ A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, punctul 96).

61. Desigur, la punctul 42 din Hotărârea pronunțată în cauza Sumal²¹, Curtea a constatat că, pentru a reține răspunderea unei entități juridice care face parte dintr-o unitate economică pentru o încălcare a dreptului concurenței, este necesar să se arate prin intermediul unei decizii *definitive*²² a Comisiei că cel puțin o entitate juridică care aparține acestei unități economice a participat la o astfel de încălcare sau ca această participare să fie constatată în mod autonom în fața instanței naționale vizate atunci când Comisia nu a adoptat nicio decizie referitoare la existența unei încălcări.

62. Cu toate acestea, nu pare să rezulte de aici că o parte vătămată sau instanța națională se poate baza numai pe constatările unei decizii a Comisiei care a devenit definitivă. Dacă aceasta ar fi situația, ar însemna că reclamantul ar trebui, în toate cazurile, să aștepte sfârșitul procedurii de control judiciar al deciziei Comisiei pentru a se baza pe constatările acestei decizii. Or, acest lucru ar risca să îngreuneze în mod excesiv exercitarea de către părțile vătămate a dreptului lor la despăgubire în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE, în special în măsura în care nu se poate exclude ca termenul de prescripție absolut al acestui drept să se scurgă înaintea încheierii procedurii judiciare menționate. În consecință, părțile prejudiciate s-ar putea vedea private de posibilitatea de a introduce acțiuni întemeiate pe o decizie de constatare a unei încălcări a normelor de concurență ale Uniunii²³.

2. *Obligație de suspendare a procedurii principale?*

63. Caracterul obligatoriu în principiu al unei decizii a Comisiei care nu este încă definitivă este confirmat de faptul că, în temeiul articolului 16 alineatul (1) a treia teză din Regulamentul nr. 1/2003, necesitatea de a suspenda procedura națională într-un astfel de caz este lăsată la aprecierea instanței naționale. În cazul în care o astfel de instanță nu s-ar putea baza pe o decizie a Comisiei care nu este încă definitivă, suspendarea procedurii sale ar trebui într-adevăr să fie o consecință automată a acestui caracter nedefinitiv.

64. Mai exact, rezultă chiar și din structura articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 că posibilitatea de a suspenda procedura națională pare să fi fost avută în vedere de legiuitor în special în cazul în care nu există încă o decizie adoptată, ci numai o decizie preconizată de Comisie²⁴. Chiar dacă nu vedem de ce o suspendare nu s-ar putea dovedi și utilă sau, după caz, chiar necesară în cazul în care o decizie a Comisiei nu este încă definitivă, această structură subliniază totuși caracterul neautomat al unei suspendări într-un astfel de caz.

65. Nici Directiva 2014/104 nu interzice unei instanțe naționale să își continue procedura în cazul în care o procedură privind aceeași încălcare este în desfășurare în fața Comisiei. Procedurile de punere în aplicare publică și privată a legislației Uniunii în materie de concurență au într-adevăr

²¹ Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800).

²² Sublinierea noastră.

²³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 52).

²⁴ A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, RegioJet (C-57/21, EU:C:2023:6, punctul 64). Articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede: „Atunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul [101] sau articolul [102 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie. Acestea trebuie de asemenea să evite să ia decizii care pot intra în conflict cu o decizie preconizată de Comisie în cadrul procedurilor inițiate de aceasta. În acest scop, instanța națională poate evalua dacă este necesar să suspende procedura pe care a inițiat-o. Această obligație nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor în temeiul articolului [267 TFUE].” (Sublinierea noastră.)

un caracter complementar și în principiu pot fi utilizate concomitent²⁵. Acest lucru trebuie să se aplice de asemenea în cazul în care procedura în fața Comisiei este încheiată, deși este în desfășurare o procedură de control jurisdicțional al deciziei acesteia în fața instanțelor Uniunii.

66. Astfel cum susține Comisia, o obligație generală de suspendare a procedurilor naționale ar încuraja în mod problematic întreprinderile în privința cărora Comisia a constatat că încalcă legislația Uniunii în materie de concurență în a introduce o acțiune împotriva deciziei și ulterior un recurs împotriva hotărârii Tribunalului pentru simplul motiv al întârzierii realizării unei justiții reparatorii.

67. Atunci când apreciază dacă este necesar sau oportun să suspende o procedură referitoare la o cerere de despăgubire ca urmare a unei decizii a Comisiei care nu este încă definitivă, instanța națională trebuie să țină seama, pe de o parte, de economia procedurii, precum și de obligația sa de cooperare loială cu instituțiile Uniunii, care pot, dacă este cazul, să pledeze în favoarea unei suspendări.

68. Pe de altă parte, este important să se ia în considerare atât dreptul reclamantului la o cale de atac efectivă, cât și dreptul pârâtului la securitate juridică, care pot pleda în favoarea necesității de a soluționa litigiul național într-un termen rezonabil²⁶. În acest context, trebuie să se țină seama printre altele de riscul ca termenul de prescripție absolut să expire în timpul suspendării, precum și de stadiul în care se află procedura de control jurisdicțional al deciziei în litigiu în fața instanțelor Uniunii, și anume aspectul dacă se poate aștepta sau nu o decizie finală în această procedură într-un termen scurt, precum și de propria evaluare a instanței naționale cu privire la validitatea deciziei Comisiei. În cazul în care există îndoieli cu privire la acest aspect, instanța națională trebuie să adreseze o întrebare preliminară Curții²⁷.

69. Un alt aspect care poate fi luat în considerare cu ocazia evaluării oportunității suspendării este existența sau nu în dreptul național a unei căi extraordinare de atac care să permită, dacă este cazul, o revizuire a deciziei pronunțate în cadrul procedurii privind repararea prejudiciului. Introducerea unei astfel de căi extraordinare de atac nu pare a fi impusă de dreptul Uniunii în mod general²⁸, însă în prezenta cauză, conform indicațiilor furnizate de instanța de trimitere, aceasta există în dreptul ceh.

70. Rezultă din toate cele menționate anterior că, chiar dacă nu este încă definitivă, o decizie a Comisiei prin care se constată o încălcare, precum Decizia C(2017) 4444 final, are efect obligatoriu în cadrul unei acțiuni în despăgubire precum cea din litigiul principal. Prin urmare, instanța de trimitere se poate baza pe această decizie în scopul constatării existenței și a duratei încălcării care se pretinde că a cauzat prejudiciul în litigiu. Acest lucru nu aduce atingere competenței instanței menționate de a suspenda procedura în desfășurare în fața sa în cazul în care consideră oportun având în vedere împrejurările cauzei.

²⁵ A se vedea Hotărârea din 12 ianuarie 2023, RegioJet (C-57/21, EU:C:2023:6, punctele 65 și 66), precum și Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza RegioJet (C-57/21, EU:C:2022:363, punctele 45 și 46).

²⁶ A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 februarie 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Termen de prescripție) (C-219/20, EU:C:2022:89, punctul 45). A se vedea de asemenea, *mutatis mutandis*, Concluziile avocatului general Ćapeta prezentate în cauza DB Station & Service (C-721/20, EU:C:2022:288, punctul 88).

²⁷ A se vedea în special Hotărârea din 22 octombrie 1987, Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452, punctele 12-20). A se vedea de asemenea, în cazul în care există îndoieli cu privire la validitatea sau interpretarea deciziei Comisiei, Hotărârea din 1 august 2022, Daimler (Înțelegeri – Camioane pentru colectarea deșeurilor menajere) (C-588/20, EU:C:2022:607, punctele 27-36), și Hotărârea din 25 februarie 2021, VodafoneZiggo Group/Comisia (C-689/19 P, EU:C:2021:142, punctul 144).

²⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662, punctele 28, 29 și 38-41).

B. Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară: implicațiile constatărilor din Hotărârea Volvo pentru prezenta cauză

71. Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească în ce măsură articolul 10 din Directiva 2014/104, care privește termenele de prescripție, este aplicabil litigiului principal. Răspunsul la aceste întrebări rezultă din constatările Curții din Hotărârea Volvo. Chiar dacă instanța de trimitere a retras aceste întrebări, pentru a oferi un răspuns util, este necesar să se precizeze implicațiile acestei hotărâri pentru prezenta cauză.

72. În conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2014/104, statele membre se asigură că măsurile naționale adoptate în vederea asigurării conformității cu dispozițiile de drept material ale acestei directive nu se aplică retroactiv.

73. Potrivit Hotărârii Volvo, articolul 10 din Directiva 2014/104 este o dispoziție de drept material în sensul articolului 22 alineatul (1) din această directivă²⁹.

74. Prin urmare, pentru a determina aplicabilitatea în timp a articolului 10 menționat, trebuie să se verifice dacă situația în discuție era împlinită înainte de expirarea termenului de transpunere a directivei menționate sau dacă ea continuă să își producă efectele și după expirarea termenului respectiv³⁰.

75. În acest scop, trebuie să se examineze dacă, la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume 27 decembrie 2016, expirase termenul de prescripție aplicabil situației în discuție în litigiul principal, ceea ce presupune să se stabilească momentul la care a început să curgă acest termen de prescripție³¹.

76. În prezenta cauză, Heureka solicită repararea prejudiciului pe care l-ar fi suferit ca urmare a abuzului de poziție dominantă pe care Google l-a săvârșit, potrivit Deciziei C(2017) 4444 final, în perioada februarie 2013-27 iunie 2017.

77. În aceste condiții, trebuie să se facă o distincție între perioada încălcării care a avut loc după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104 (secțiunea 1) și cea care a avut loc înainte de expirarea acestui termen (secțiunea 2).

1. Perioada încălcării care a avut loc după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104

78. Partea încălcării care a avut loc după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume de la 27 decembrie 2016 până la 27 iunie 2017, se încadrează în domeniul de aplicare temporal al articolului 10 din directiva menționată.

79. În plus, de la data expirării termenului de transpunere, instanța națională trebuie, în măsura în care este posibil, să interpreteze dreptul național în lumina dreptului Uniunii, fără a proceda însă la o interpretare *contra legem* a acestor dispoziții naționale³².

²⁹ Hotărârea Volvo, punctele 43-47.

³⁰ Hotărârea Volvo, punctul 48.

³¹ Hotărârea Volvo, punctul 49.

³² Hotărârea Volvo, punctul 52.

80. În această privință, potrivit explicațiilor instanței de trimitere, jurisprudența Curții Supreme cehe este cea care interpretează „cunoașterea prejudiciului”, cerută de Codul civil pentru a determina momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, în sensul că, în scopul stabilirii momentului de la care începe să curgă un termen de prescripție subiectiv, este relevantă cunoașterea chiar și numai a unui prejudiciu parțial cauzat de o încălcare continuă a dreptului concurenței.

81. Or, obligația de interpretare conformă impune instanțelor naționale să modifice, dacă este cazul, o jurisprudență consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului intern incompatibilă cu obiectivele dreptului Uniunii. Prin urmare, o instanță națională nu poate să considere în mod valabil că se găsește în imposibilitatea de a interpreta o dispoziție națională în conformitate cu dreptul Uniunii pentru simplul motiv că această dispoziție a fost interpretată constant într-un sens care nu este compatibil cu dreptul menționat³³.

82. Potrivit acestor criterii, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, nu pare imposibil să se interpreteze dreptul național într-un mod conform cu cerințele dreptului Uniunii.

83. Rezultă că, pentru prejudiciul cauzat în cursul acestei părți a încălcării, termenul de prescripție nu putea începe să curgă înainte de îndeplinirea condițiilor prevăzute la articolul 10 din Directiva 2014/104, și anume, în special, ca încălcarea să fi încetat și ca reclamantul să fi luat cunoștință de elementele esențiale ale acestei încălcări.

84. Potrivit Hotărârii Volvo, chiar dacă nu este exclus ca persoana prejudiciată să poată lua cunoștință de elementele indispensabile pentru introducerea acțiunii în despăgubire înainte de publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului unei decizii a Comisiei, în lipsa altor indicii, acesta este momentul din care se poate considera în mod rezonabil că persoana prejudiciată a luat cunoștință de elementele indispensabile pentru introducerea acțiunii sale³⁴.

85. Cu toate acestea, Google susține în prezenta cauză ipoteza că Heureka avea deja cunoștință de elementele esențiale ale încălcării înainte de publicarea rezumatului Deciziei C(2017) 4444 final în Jurnalul Oficial la 12 ianuarie 2018. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă aceasta este situația. În orice caz, chiar și în această ipoteză, termenul de prescripție pentru perioada încălcării care a avut loc după expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104 la 27 decembrie 2016 nu poate să fi început să curgă înainte de sfârșitul încălcării menționate. Potrivit Deciziei C(2017) 4444 final, data acestui sfârșit ar fi 27 iunie 2017. Totuși, nimic nu împiedică instanța de trimitere să concluzioneze, dacă este cazul, că această încălcare a durat mai mult decât s-a constatat prin Decizia C(2017) 4444 final, în cazul în care acest lucru este dovedit în mod corespunzător³⁵.

³³ A se vedea Hotărârea din 3 iunie 2021, Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario (C-726/19, EU:C:2021:439, punctul 86 și jurisprudența citată).

³⁴ Hotărârea Volvo, punctele 64-71.

³⁵ Potrivit Heureka, Google a pus capăt comportamentului incriminat abia la 27 septembrie 2017. Această afirmație se întemeiază în special pe faptul că Comisia a constatat la articolul 1 al doilea paragraf din Decizia C(2017) 4444 final că încălcarea era încă în curs de desfășurare la data adoptării acestei decizii, în timp ce, la articolul 3, aceasta a solicitat Google să pună capăt acestei încălcări în termen de cel mult 90 de zile de la data notificării deciziei menționate. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica această afirmație, ținând seama, dacă este cazul, de data reală a notificării Deciziei C(2017) 4444 final, la 30 iunie 2017 (potrivit afirmațiilor Google din cadrul acțiunii sale împotriva deciziei menționate), și de a stabili data exactă a încetării încălcării.

86. În acest context, este util să se precizeze că nu poate exista nicio îndoială că momentul „încet[ării] încălcării” în sensul articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2014/104 poate fi, în cazul în care o încălcare unică și continuă se întinde pe o anumită perioadă, numai momentul în care o astfel de încălcare încetează în ansamblul său.

87. În mod cert, acest aspect nu este precizat în mod explicit în dispoziția menționată, spre deosebire de ceea ce era prevăzut, după cum subliniază instanța de trimitere, în propunerea inițială a Comisiei³⁶.

88. Totuși, această modificare pare să corespundă mai degrabă unei simplificări a formulării decât unei dorințe de a inversa sensul. Într-adevăr, momentul în care o încălcare „încetează” poate fi, în contextul unei încălcări unice și continue, numai momentul în care încălcarea încetează în ansamblul său. În caz contrar, ar fi fost necesar să se facă referire la momentul în care „se comite” încălcarea, după exemplul articolului 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, care prevede că „[p]rescripția curge din ziua în care se comite încălcarea”, cu excepția „unor încălcări continue sau repetate, [pentru care] timpul se calculează din ziua încetării încălcării”.

89. În plus, articolul 2 punctul 1 din Directiva 2014/104 definește „încălcarea legislației în materie de concurență” ca fiind „o încălcare a articolelor 101 sau 102 TFUE sau a legislației naționale în materie de concurență”, ceea ce pledează în favoarea unei interpretări a noțiunii de încălcare în scopurile aplicării directivei pe baza jurisprudenței referitoare la aceste dispoziții. Or, potrivit acestei jurisprudențe, în cazul în care o serie de acte sau un comportament continuu se înscriu într-un plan de ansamblu, din cauza obiectului identic al acestora constând în denaturarea concurenței, este vorba despre o încălcare unică și continuă³⁷ (sau, după caz, o încălcare unică și repetată³⁸). Această noțiune permite Comisiei să aplice o amendă pentru întreaga perioadă a încălcării luată în considerare și determină data de la care începe să curgă termenul de prescripție, și anume data la care încălcarea continuă a încetat³⁹.

90. În prezenta cauză, rezultă din Decizia C(2017) 4444 final că încălcarea a început în Republica Cehă în februarie 2013 și continua la momentul adoptării deciziei menționate (a se vedea punctul 21 de mai sus). Desigur, Comisia nu a calificat în mod explicit această încălcare drept o „încălcare unică și continuă” în sensul jurisprudenței care tocmai a fost menționată. Acest lucru se datorează poate faptului că această noțiune este utilizată în principal pentru a demonstra unitatea și continuitatea încălcărilor articolului 101 TFUE săvârșite de mai multe întreprinderi, care au mai multe componente.

91. Cu toate acestea, în prezenta cauză, fără a fi necesar să se recurgă în mod explicit la această noțiune, pare evident că încălcarea articolului 102 TFUE, comisă de o singură întreprindere, a constat într-un comportament continuu care urmărea un obiectiv și un scop economic unice, și anume plasarea și afișarea mai favorabile rezervate de Google pe paginile sale cu rezultate de căutare generală pentru propriul comparator de produse în scopul de a crește traficul către acest

³⁶ A se vedea articolul 10 alineatul (3) din Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului din 11 iunie 2013 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului național în cazul încălcărilor dispozițiilor dreptului concurenței al statelor membre și al Uniunii Europene, COM(2013) 404 final.

³⁷ Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Participazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctul 81), Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 258), și Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 41).

³⁸ Hotărârea din 17 mai 2013, Trelleborg Industrie și Trelleborg/Comisia (T-147/09 și T-148/09, EU:T:2013:259, punctul 88), și Hotărârea din 16 iunie 2015, FSL și alții/Comisia (T-655/11, EU:T:2015:383, punctele 484 și 498).

³⁹ Hotărârea din 17 mai 2013, Trelleborg Industrie și Trelleborg/Comisia (T-147/09 și T-148/09, EU:T:2013:259, punctul 62).

comparator în detrimentul comparatoarelor concurente de produse⁴⁰. Prin urmare, încetarea încălcării nu poate fi decât momentul în care acest comportament continuu a încetat în ansamblul său.

92. În rezumat, în ceea ce privește perioada ulterioară expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104 la 27 decembrie 2016, termenul de prescripție nu poate să fi început să curgă înainte de încetarea încălcării, astfel cum a fost constatată de Comisie, și anume la 27 iunie 2017, cu excepția cazului în care instanța de trimitere constată că încălcarea a încetat la o dată ulterioară.

2. Perioada încălcării care a avut loc înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104

93. În schimb, în ceea ce privește perioada încălcării care a avut loc înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume perioada cuprinsă între luna februarie 2013 și 27 decembrie 2016, *dies a quo* a termenului de prescripție depinde de normele de drept național⁴¹.

94. Astfel cum s-a arătat printre altele la punctele 42 și 43 de mai sus, potrivit informațiilor furnizate de instanța de trimitere, înainte de transpunerea Directivei 2014/104, termenul de prescripție de trei ani prevăzut de Codul civil ceh începea să curgă de îndată ce persoana prejudiciată lua cunoștință de prejudiciu și de autorul acestuia, fără a fi necesar, potrivit jurisprudenței naționale, să se aștepte până la încetarea unei încălcări precum cea în discuție în prezenta cauză. Prejudiciul cauzat de o astfel de încălcare era considerat ca fiind divizibil și, prin urmare, diferite termene de prescripție începeau să curgă în mod progresiv. În aplicarea acestei jurisprudențe, o parte din dreptul la despăgubire al Heureka ar fi fost deja prescrisă înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104.

95. Cu toate acestea, pentru a stabili dacă aceste norme naționale se pot aplica ca atare în privința părții din prejudiciul invocat de Heureka care corespunde perioadei anterioare expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, este necesar să se examineze dacă această stare de drept este compatibilă cu dreptul Uniunii. Într-adevăr, înainte de Directiva 2014/104, rezulta deja în mod direct din articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității că normele aplicabile acțiunilor care urmăresc să asigure apărarea drepturilor conferite justițiabililor de legislația Uniunii în materie de concurență nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea acestor drepturi⁴². Prin urmare, se pune întrebarea dacă, în temeiul acestor norme, chiar înainte de Directiva 2014/104, termenul de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în despăgubire pentru o încălcare a dreptului concurenței nu trebuia să înceapă să curgă înainte de încetarea unei astfel de încălcări.

⁴⁰ A se vedea Hotărârea din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763, punctele 68 și 69).

⁴¹ A se vedea în acest sens Hotărârea Volvo, punctul 50.

⁴² A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctele 42 și 43), și Hotărârea Volvo, punctul 50.

C. Cu privire la a treia și la a patra întrebare preliminară: cerințele care decurg din dreptul Uniunii pentru regimul de prescripție anterior directivei

96. Această problemă de a ști care sunt cerințele care decurg din dreptul Uniunii în ceea ce privește în special începutul termenului de prescripție înainte de adoptarea Directivei 2014/104 corespunde în esență celei de a treia întrebări preliminare, precum și punctului (i) al celei de a patra întrebări preliminare (secțiunea 1). Numai în cazul în care examinarea acestei întrebări ar arăta că dreptul Uniunii anterior directivei nu impunea încetarea încălcării pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă ar deveni relevante celelalte puncte ale celei de a patra întrebări preliminare (secțiunile 2 și 3).

1. Poate începe să curgă termenul de prescripție înainte de încetarea încălcării? [a treia întrebare și a patra întrebare punctul (i)]

97. La punctul 50 și următoarele din Hotărârea Volvo și în special la punctele 56 și 61, Curtea a constatat, în legătură cu o situație reglementată de dreptul național anterior directivei, că termenele de prescripție prevăzute de acest drept național nu pot începe să curgă înainte ca încălcarea să fi încetat.

98. În mod similar, la punctele 78 și 79 din Hotărârea Manfredi și alții⁴³, Curtea a statuat că o normă națională în temeiul căreia termenul de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în despăgubire începe să curgă din ziua în care a fost pusă în aplicare înțelegerea sau practica concertată ar putea face practic imposibilă exercitarea dreptului de a solicita repararea prejudiciului cauzat de această înțelegere sau practică interzisă, în special dacă această normă națională prevede de asemenea un termen de prescripție scurt, iar acest termen nu poate fi suspendat. Potrivit Curții, într-o astfel de situație, în cazul încălcărilor continue sau repetate, nu se poate exclude ca termenul de prescripție să se împlinească chiar înainte de încetarea încălcării, caz în care orice persoană care a suferit prejudicii după împlinirea termenului de prescripție se află în imposibilitatea de a introduce o acțiune.

99. Or, Google și Comisia consideră că aceste afirmații nu pot fi transpuse în contextul prezentei cauze. Astfel, spre deosebire de cauza Manfredi și alții, în prezenta cauză, termenul de prescripție, chiar și fiecare termen de prescripție divizibil, nu ar fi putut începe să curgă înainte de luarea la cunoștință corespunzătoare. Prin urmare, nu poate exista riscul ca termenul să se împlinească înainte chiar ca o persoană prejudiciată să poată solicita despăgubiri.

100. În plus, încălcarea în discuție în cauza Volvo ar fi fost o înțelegere secretă, de care reclamanta din această cauză ar fi luat cunoștință, în orice caz, abia după încetarea încălcării. Prin urmare, condiția privind încetarea încălcării pentru a începe să curgă termenul de prescripție nu ar fi avut o importanță reală pentru soluționarea litigiului din cauza menționată.

101. În schimb, în prezenta cauză, încălcarea ar fi constat într-un comportament public al cărui autor era cunoscut. În plus, termenul de prescripție nu ar fi început să curgă înainte ca persoana prejudiciată să fi avut cunoștință de aceste elemente și ar fi fost suficient de lung. În consecință, nu ar părea indispensabil pentru exercitarea dreptului la despăgubire ca momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție să fie condiționat și de încetarea încălcării. Ar fi pe deplin posibil ca persoana prejudiciată să ajusteze cuantumul pretențiilor sale pe măsură ce trece timpul și prejudiciul crește.

⁴³ Hotărârea din 13 iulie 2006 (C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461).

102. În definitiv, în conformitate cu constatările Curții în cauza Cogeco Communications⁴⁴, regimul prescripției ar trebui analizat în ansamblul său pentru a stabili dacă diferitele sale elemente, evaluate în mod global, fac în mod efectiv imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului la despăgubire. Or, nu acesta ar fi cazul în speță.

103. În sfârșit, înainte de transpunerea Directivei 2014/104, niciunul dintre sistemele juridice ale statelor membre nu ar fi condiționat momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție pentru o încălcare a dreptului concurenței de încetarea încălcării. Această directivă ar fi creat o realitate juridică complet nouă în această privință, ale cărei cerințe nu pot fi asimilate cu cele ale principiului efectivității, aflate anterior în vigoare. Prin impunerea unei astfel de condiții înainte de punerea în aplicare a directivei, ar exista riscul de a se recunoaște directivei un efect orizontal direct între particulari, ceea ce ar fi contrar unei jurisprudențe consacrate⁴⁵.

104. Totuși, această argumentație nu poate fi reținută.

105. Astfel, este cu siguranță posibil ca în legislațiile civile ale statelor membre să existe instituția delictului permanent, care se produce și se prescrie în mod progresiv în timp. În mod similar, răspunderea extracontractuală a Uniunii se prescrie în mod gradual în timp atunci când prejudiciul este continuu⁴⁶.

106. Cu toate acestea, o acțiune în despăgubire pentru o încălcare a legislației în materie de concurență precum cea în discuție în acțiunea principală se deosebește din punct de vedere structural de o acțiune civilă clasică în răspundere extracontractuală.

107. În primul rând, aceasta se bazează pe un drept care derivă din eficacitatea deplină a articolelor 101 și 102 TFUE, care este de natură să remedieze nu numai prejudiciul direct pe care persoana în cauză pretinde că l-a suferit, ci și prejudiciile indirecte aduse structurii și funcționării pieței, care nu a putut să își dezvolte deplina eficacitate economică, mai ales în beneficiul consumatorilor vizați⁴⁷. Acțiunile în despăgubire pentru încălcarea normelor de concurență ale Uniunii fac parte integrantă din sistemul de punere în aplicare a normelor menționate⁴⁸. Prin exercitarea dreptului său la despăgubire, persoana prejudiciată contribuie la realizarea obiectivelor Uniunii și devine astfel un „apărător” sau „executor” al intereselor Uniunii⁴⁹.

108. În cazul în care o astfel de acțiune de punere în aplicare a normelor de concurență la inițiativa sferei private (*private enforcement*) se bazează pe o încălcare a articolelor 101 sau 102 TFUE, noțiunea de încălcare, care constituie o noțiune autonomă de drept al Uniunii, nu poate avea un domeniu de aplicare diferit de cel pe care îl are în contextul punerii în aplicare a

⁴⁴ Hotărârea din 28 martie 2019 (C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 45); a se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauza Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, punctul 81).

⁴⁵ Hotărârea din 14 iulie 1994, Faccini Dori (C-91/92, EU:C:1994:292, punctele 19-30).

⁴⁶ A se vedea Hotărârea din 19 aprilie 2007, Holcim (Deutschland)/Comisia (C-282/05 P, EU:C:2007:226, punctul 35); a se vedea de asemenea Hotărârea din 21 aprilie 2005, Holcim (Deutschland)/Comisia (T-28/03, EU:T:2005:139, punctele 69 și 70 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 20 ianuarie 2021, Folschette și alții/Comisia (T-884/19, nepublicată, EU:T:2021:27, punctul 25).

⁴⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, punctul 26), și Hotărârea din 16 februarie 2023, Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, EU:C:2023:99, punctul 42).

⁴⁸ Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 37).

⁴⁹ A se vedea deja cu privire la acest aspect Concluziile noastre prezentate în cauza Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, EU:C:2022:712, punctul 57).

normelor de concurență ale Uniunii de către autoritățile publice (*public enforcement*)⁵⁰. În consecință, încălcarea pe care se întemeiază acțiunea în despăgubire este determinată de dreptul Uniunii.

109. În continuare, introducerea acțiunilor în despăgubire pentru încălcarea legislației în materie de concurență necesită în principiu realizarea unei analize factuale și economice complexe⁵¹. În plus, situația se caracterizează în mod regulat printr-o asimetrie a informației în detrimentul persoanei prejudiciate⁵². În consecință, o reglementare națională care stabilește data de la care începe să curgă termenul de prescripție, precum și durata și modalitățile de suspendare sau de întrerupere a acestuia trebuie adaptată la specificitățile dreptului concurenței⁵³.

110. În această privință, există cu siguranță încălcări ale dreptului concurenței care se pot realiza imediat, printr-un singur act, precum un apel la boicot sau o discriminare contractuală unică săvârșită de o întreprindere dominantă.

111. Cu toate acestea, astfel cum subliniază în mod corect instanța de trimitere, un abuz de poziție dominantă precum cel în discuție în prezenta cauză este reprezentat numai de comportament în ansamblul său, care, prin amploarea, durata, intensitatea și modul de executare, a condus sau a fost susceptibil să conducă la o denaturare semnificativă a condițiilor de concurență sau la un efect anticoncurențial.

112. La fel ca în cazul unei încălcări complexe și continue a articolului 101 TFUE, ar fi, prin urmare, artificial să se dorească „fragmentarea” încălcării și a termenului de prescripție pentru o astfel de încălcare a articolului 102 TFUE, care, după cum s-a menționat la punctele 90 și 91 de mai sus, îndeplinește criteriile unei încălcări unice și continue a legislației în materie de concurență.

113. În același mod, este esențial să nu se permită împlinirea termenului de prescripție înainte de încetarea infracțiunii pentru a proteja dreptul persoanelor prejudiciate de a obține o despăgubire integrală pentru prejudiciul suferit, care face parte din *acquis-ul* jurisprudențial anterior directivei⁵⁴.

114. Astfel cum subliniază Heureka în prezenta cauză, în special în sectorul digital, o încălcare poate avea un impact la mai multe niveluri (comercianți, autori de anunțuri, utilizatori) și poate modifica structura pieței. Or, o încălcare în acest domeniu și prejudiciul care rezultă din aceasta sunt foarte greu de stabilit înainte de sfârșitul încălcării, iar cerința de a introduce o acțiune și de a o adapta ulterior în mod progresiv prin creșterea prejudiciului reclamat face, prin urmare, excesiv de dificilă, dacă nu chiar imposibilă exercitarea acestui drept la despăgubire integrală.

115. În plus, rezultă din jurisprudența Curții că dreptul Uniunii anterior directivei impunea deja ca termenele de prescripție să nu înceapă să curgă înainte ca persoanele prejudiciate să fi luat cunoștință de elementele indispensabile pentru introducerea acțiunii lor, care includ în special

⁵⁰ A se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea din 14 martie 2019, Skanska Industrial Solutions și alții (C-724/17, EU:C:2019:204, punctul 47), și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 38).

⁵¹ Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 46), Hotărârea Volvo, punctul 54, și Hotărârea din 20 aprilie 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2023:298, punctul 60).

⁵² Hotărârea Volvo, punctul 55, și Hotărârea din 16 februarie 2023, Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, EU:C:2023:99, punctul 43).

⁵³ Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 47), Hotărârea Volvo, punctul 53, și Hotărârea din 20 aprilie 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2023:298, punctul 60).

⁵⁴ Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi și alții (C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461, punctul 95), și Hotărârea din 16 februarie 2023, Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, EU:C:2023:99, punctul 35).

existența unei încălcări a legislației în materie de concurență și existența unui prejudiciu⁵⁵. Or, pare foarte dificil să se prezume o astfel de cunoaștere înainte de sfârșitul unei încălcări complexe a legislației în materie de concurență.

116. În consecință, a opune unei persoane prejudiciate un termen de prescripție numai pe baza presupusei cunoașteri a încălcării este o sursă de insecuritate juridică. În schimb, dubla condiție a cunoașterii și a încetării încălcării permite determinarea exactă și fiabilă a momentului de la care începe să curgă termenul, în special în cazul acțiunilor care urmează unei decizii a unei autorități de concurență, în interesul persoanei prejudiciate, dar și al autorului încălcării.

117. În caz contrar, ar fi cinic să se impună un termen de prescripție unei persoane prejudiciate atunci când încălcarea este încă în desfășurare. În plus, riscul de a le fi opozabilă în mod prematur cunoașterea încălcării ar putea chiar să determine persoanele prejudiciate să fie reticente în a denunța o încălcare la Comisie sau la o autoritate de concurență și ar putea împiedica astfel aplicarea efectivă a legislației în materie de concurență.

118. Pe de altă parte, cerința de încetare a încălcării pentru momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție poate de asemenea să îl determine pe autor să pună capăt mai repede încălcării respective pentru a permite ca acest termen să înceapă să curgă cât mai repede posibil. În schimb, un regim care permite ca prescripția să fie fragmentată în mai multe *dies a quo* succesive îi garantează autorului încălcării că nu riscă în mod continuu să fie obligat să nu repare decât o mică parte a încălcării, corespunzătoare duratei termenului de prescripție, și, prin urmare, nu îl încurajează să pună capăt încălcării.

119. Contrar celor susținute de Comisie în ședința din cadrul prezentei proceduri, a impune dubla condiție a cunoașterii și a încetării încălcării pentru a stabili momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție nu încurajează nici persoana prejudiciată să rămână inactivă în pofida cunoașterii încălcării, contribuind în acest fel la realizarea prejudiciului. Este perfect posibil să se țină seama, dacă este cazul, de o astfel de inacțiune contrară principiului buneii-credințe cu ocazia stabilirii despăgubirilor. În schimb, un astfel de factor nu poate fi luat în considerare pentru stabilirea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție.

120. O excepție de la condiția de încetare a încălcării pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă pare a fi de conceput numai într-o măsură foarte limitată, în special în cazul în care dreptul național anterior directivei garantează că termenul de prescripție nu se împlinește înainte de această încetare datorită altor dispoziții, de exemplu prin aplicarea unor norme de suspendare sau de întrerupere a termenului până la data la care decizia de constatare a încălcării devine definitivă. Chiar și într-un astfel de caz, instanța națională trebuie să verifice că rămâne suficient timp pentru ca persoana prejudiciată să își poată pregăti și introduce acțiunea după decizia definitivă⁵⁶.

121. În măsura în care persoana prejudiciată își exercită dreptul subiectiv la despăgubire, este justificat ca aceasta să beneficieze de un termen de prescripție subiectiv care nu poate începe să curgă înainte de a lua cunoștință de elementele esențiale pentru introducerea acțiunii sale. Prin aceasta, persoana prejudiciată se deosebește de Comisie, care își exercită competența obiectivă și

⁵⁵ Hotărârea Volvo, punctele 56-61.

⁵⁶ A se vedea în acest sens Commission staff working paper accompanying the white paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules, SEC(2008) 404, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008SC0404>, punctul 238.

pentru care, în conformitate cu articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, curge numai un termen de prescripție obiectiv, începând din momentul în care încălcarea a fost comisă sau a încetat.

122. Cu toate acestea, în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 1/2003, persoana prejudiciată se află în aceeași poziție ca și Comisia în ceea ce privește sarcina probei privind încălcarea pe care o invocă. Prin urmare, nu se justifică plasarea acestei persoane într-o poziție mai puțin favorabilă decât cea a Comisiei în privința încetării încălcării drept criteriu pentru a începe să curgă termenul de prescripție. Acest lucru este cu atât mai adevărat în măsura în care această persoană nu dispune de competențele și de instrumentele de investigare ale Comisiei pentru a stabili existența încălcării⁵⁷, ci depinde în practică de decizia Comisiei.

123. Rezultă din aceste considerații că, pentru a permite o punere în aplicare efectivă a dreptului la despăgubire și pentru a răspunde astfel obiectivelor punerii în aplicare a normelor legislației în materie de concurență de către persoanele prejudiciate, este necesar ca termenul de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în răspundere să nu înceapă să curgă înainte de sfârșitul unei asemenea încălcări.

124. Contrar argumentelor Comisiei și ale Google, raționamentul care stă la baza Hotărârii Volvo și a Hotărârii Manfredi și alții⁵⁸ poate fi, prin urmare, pe deplin transpus în prezenta cauză. În consecință, trebuie să se răspundă la cea de a treia întrebare și la cea de a patra întrebare punctul (i) în sensul că articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității se opune unei reglementări naționale care permite ca termenul de prescripție a dreptului la despăgubire pentru prejudiciul cauzat de un comportament anticoncurențial să înceapă să curgă înainte de momentul în care încetează acest comportament în ansamblul său.

125. Aceasta înseamnă că, în situația în discuție în acțiunea principală, termenul de prescripție nu putea să fi început să curgă înainte de sfârșitul încălcării, mai exact a putut începe să curgă cel mai devreme la 27 iunie 2017 (a se vedea punctul 85 de mai sus). Rezultă că acest termen nu a expirat înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2014/104 la 27 decembrie 2016. În aceste condiții, situația în discuție în acțiunea principală nu era împlinită înainte de expirarea termenului de transpunere a acestei directive, ci a continuat să își producă efectele după expirarea acestui termen, astfel încât articolul 10 din directiva menționată este aplicabil acestei situații (a se vedea punctele 74 și 75 de mai sus).

2. Poate începe să curgă termenul de prescripție înainte ca persoana prejudiciată să cunoască faptul că comportamentul constituie o încălcare a legislației în materie de concurență? [a patra întrebare punctul (ii)]

126. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare punctul (ii), instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 102 TFUE și principiul efectivității se opun unei reglementări naționale care nu leagă momentul în care începe să curgă termenul de prescripție de cunoașterea faptului că comportamentul în cauză constituie o încălcare a normelor de concurență, astfel cum prevede în prezent articolul 10 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2014/104. Această întrebare nu se pune în prezenta cauză dacă se aplică răspunsul nostru la cea

⁵⁷ A se vedea cu privire la acest ultim punct Hotărârea Volvo, punctul 55.

⁵⁸ Hotărârea din 13 iulie 2006 (C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461).

de a treia întrebare și la cea de a patra întrebare punctul (i), și anume că, în orice caz, termenul de prescripție nu începe să curgă înainte de momentul în care încălcarea încetează în întregime. Prin urmare, ne pronunțăm cu privire la a patra întrebare punctul (ii) numai în subsidiar.

127. Principiul efectivității impune ca termenele de prescripție aplicabile acțiunilor în despăgubire pentru încălcările dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii să nu înceapă să curgă înainte ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință sau să se poată considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de informațiile indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire. Aceste informații includ existența unei încălcări a legislației în materie de concurență, existența unui prejudiciu, legătura de cauzalitate dintre acest prejudiciu și această încălcare, precum și identitatea autorului încălcării⁵⁹.

128. Astfel cum a explicat avocatul general Rantos, în acest context, stabilirea momentului în care o persoană prejudiciată are cunoștință de „existența încălcării”, în sensul calificării juridice a comportamentului în cauză, este o sursă de insecuritate juridică. În consecință, ar fi judicios să se plece de la ipoteza că, în cadrul acțiunilor de tip „follow-on” subsecvente unei decizii a Comisiei sau a unei autorități naționale de concurență⁶⁰, se poate considera în mod rezonabil, în absența altor indicii, că cunoașterea elementelor indispensabile pentru introducerea acțiunii este dobândită în momentul publicării rezumatului deciziei Comisiei în Jurnalul Oficial (sau a echivalentului în cazul unei decizii a unei autorități naționale de concurență)⁶¹.

129. În schimb, în cazul acțiunilor de tip „stand-alone”, în care nu există o decizie prealabilă a unei autorități de concurență⁶², nu există un astfel de punct de referință public pentru cunoaștere și revine, în definitiv, instanței naționale sarcina de a stabili momentul în care partea prejudiciată a avut cunoștință de „existența încălcării” numai pe baza informațiilor furnizate de pârât. În această privință, nu se poate pretinde să fie lipsită de orice îndoială calificarea juridică a faptelor ca fiind o încălcare a legislației în materie de concurență, ceea ce este în general dificil înainte ca o astfel de încălcare să fie stabilită printr-o decizie administrativă sau judiciară. Cu toate acestea, în caz contrar, cunoașterea unor simple fapte sau a unor elemente disparate, care ar putea da naștere la suspiciuni privind o încălcare a legislației în materie de concurență, nu poate fi suficientă pentru a opune părții vătămate cunoașterea existenței încălcării. Trebuie să existe un set de indicii exacte și concordante pe baza cărora se poate prezuma că o parte diligentă nu putea în mod rezonabil să nu știe că faptele de care avea sau putea avea cunoștință reprezentau o încălcare a legislației în materie de concurență.

130. În acest context, este cu siguranță adevărat că a diferenția, la nivelul obligației de diligență, între întreprinderi care dispun de consultanță juridică și consumatori „profesioniști”, pe de o parte, și consumatori „obișnuiți”, pe de altă parte, sporește și mai mult incertitudinea juridică⁶³. Cu toate acestea, pare justificat ca, atunci când evaluează cunoașterea de către persoana prejudiciată a existenței încălcării și obligația sa de diligență în această privință, instanța să țină seama de această diferență. De asemenea, pare posibil să se țină seama de faptul că anumite

⁵⁹ Hotărârea Volvo, punctele 56-60.

⁶⁰ A se vedea pentru această definiție Concluziile avocatului general Pitruzzella prezentate în cauza Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2022:659, punctele 32-35).

⁶¹ A se vedea în acest sens Hotărârea Volvo, punctul 71, și Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Volvo și DAF Trucks (Cauza C-267/20, EU:C:2021:884, punctele 122 și 123).

⁶² A se vedea de asemenea pentru această definiție Concluziile avocatului general Pitruzzella prezentate în cauza Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2022:659, punctele 32-35).

⁶³ A se vedea Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2021:884, punctele 121 și 122).

încălcări, cum ar fi acordurile privind prețurile între concurenți direcți, pot fi calificate mai ușor drept încălcări ale normelor de concurență decât alte comportamente, în special cele care au loc pe piețe noi și care sunt mai puțin cunoscute și analizate de autoritățile de concurență.

131. Pe baza acestor considerații, trebuie să se răspundă la cea de a patra întrebare preliminară punctul (ii) în sensul că, în temeiul articolului 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității, termenele de prescripție aplicabile acțiunilor în despăgubire pentru încălcări ale dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii nu trebuie să înceapă să curgă înainte ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință sau să se poată considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de informațiile indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire, care includ existența unei încălcări a legislației în materie de concurență. În cazul în care o astfel de acțiune este formulată ulterior deciziei unei autorități în materie de concurență, se poate considera în mod rezonabil, în absența altor indicii, că o astfel de cunoaștere a fost dobândită, sub rezerva verificării de către instanța națională, începând de la publicarea oficială a rezumatului acestei decizii. În absența unei astfel de decizii, cunoașterea existenței încălcării poate fi stabilită numai dacă există un set de indicii exacte și concordante pe baza cărora se poate prezuma că o parte diligentă nu putea în mod rezonabil să nu știe că faptele de care avea sau putea avea cunoștință reprezentau o încălcare a legislației în materie de concurență.

3. Trebuie suspendat termenul de prescripție pe durata procedurii în fața Comisiei și a controlului jurisdicțional al deciziei Comisiei? [a patra întrebare punctele (iii) și (iv)]

132. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare punctele (iii) și (iv), instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității se opune unei reglementări naționale care nu suspendă și nici nu întrerupe termenul de prescripție pentru o încălcare a legislației în materie de concurență pe durata procedurii referitoare la această încălcare care este încă în curs de soluționare în fața Comisiei și care nici nu conține o normă potrivit căreia suspendarea termenului de prescripție încetează cel mai devreme la un an de la data rămânerii definitive a deciziei de constatare a încălcării.

133. La fel ca în cazul celei de a patra întrebări punctul (ii), această întrebare nu se pune în prezenta cauză dacă se aplică răspunsul nostru la cea de a treia întrebare, precum și la cea de a patra întrebare punctul (i). Prin urmare, ne pronunțăm cu privire la a patra întrebare punctele (iii) și (iv) numai în subsidiar.

134. Pentru a determina dacă normele naționale privind termenele de prescripție fac excesiv de dificilă sau chiar practic imposibilă aplicarea dreptului la o cale de atac, este necesar să se evalueze regimul național al prescripției în ansamblul său. Prin urmare, nu trebuie examinate în mod izolat anumite elemente ale acestui regim⁶⁴. Posibilitatea de a suspenda termenul pe durata procedurii în fața Comisiei și a controlului jurisdicțional al deciziei acesteia nu este decât unul dintre elementele sale.

135. După cum susține Comisia, motivul suspendării termenului de prescripție rezidă în faptul că solicitantul ar trebui să aibă posibilitatea de a aștepta rezultatul investigației autorității de concurență și, dacă este cazul, al controlului jurisdicțional al deciziei sale. Acest lucru îi va

⁶⁴ A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctele 45-55); a se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauza Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, punctul 81), precum și Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2021:884, punctul 101).

permite să aprecieze dacă a fost comisă o încălcare a legislației în materie de concurență, să ia cunoștință de domeniul de aplicare și de durata acesteia și să se bazeze pe această constatare în cadrul unei acțiuni ulterioare în despăgubire.

136. Astfel, în cauza Cogeco Communications, Curtea a constatat că exercitarea dreptului la acțiune este îngreunată în mod excesiv sau chiar făcută practic imposibilă dacă termenul de prescripție care începe să curgă înainte de încheierea procedurilor în urma cărora este adoptată o decizie definitivă de către autoritatea națională de concurență sau de o instanță de control judiciar este prea scurt în raport cu durata acestor proceduri și nu poate fi nici suspendat, nici întrerupt în cursul unor asemenea proceduri, așa încât nu este exclus ca acest termen de prescripție să se scurgă chiar înaintea încheierii procedurilor menționate, împiedicând astfel persoana prejudiciată să introducă o acțiune întemeiată pe o asemenea decizie⁶⁵.

137. Or, rezultă din această jurisprudență că persoana prejudiciată trebuie să aibă posibilitatea de a-și întemeia acțiunea pe decizia unei autorități în materie de concurență referitoare la încălcarea în cauză a normelor de concurență ale Uniunii. Suspendarea sau întreruperea automată a termenului de prescripție pe durata procedurilor autorității de concurență poate fi un instrument în acest scop. Cu toate acestea, în cadrul regimurilor naționale, pare posibil să existe și alte modalități de a se asigura faptul că persoana prejudiciată își poate întemeia acțiunea pe decizia de constatare a încălcării.

138. În consecință, trebuie să se răspundă la cea de a patra întrebare preliminară punctele (iii) și (iv) în sensul că articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității nu se opune unui regim de prescripție a acțiunilor în despăgubire pentru încălcări ale legislației în materie de concurență care nu suspendă și nici nu întrerupe în mod automat termenul de prescripție pe durata procedurii în fața autorității în materie de concurență sau a controlului jurisdicțional al deciziei unei astfel de autorități. Cu toate acestea, articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității impune ca regimul național de prescripție să permită persoanei prejudiciate să își întemeieze acțiunea pe decizia unei autorități în materie de concurență referitoare la încălcarea în cauză a legislației Uniunii în materie de concurență.

VI. Concluzie

139. Având în vedere aceste considerații, sugerăm Curții să răspundă după cum urmează la cererea de decizie preliminară formulată de Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga, Republica Cehă):

- 1) Pentru a determina aplicabilitatea în timp a articolului 10 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene, trebuie să se verifice dacă situația în cauză a fost împlinită înainte de expirarea termenului de transpunere a acestei directive sau dacă ea continuă să își producă efectele după expirarea acestui termen. În acest scop, trebuie să se examineze dacă, la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, expirase termenul de prescripție aplicabil situației în discuție în litigiul principal, ceea ce presupune să se stabilească momentul la care a început să

⁶⁵ Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 52).

curgă acest termen de prescripție. În perioada anterioară expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție este stabilit în conformitate cu dreptul național.

- 2) Articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității se opune unei reglementări naționale care permite ca termenul de prescripție a dreptului la despăgubire pentru prejudiciul cauzat de un comportament anticoncurențial continuu să înceapă să curgă înainte de momentul în care acest comportament încetează în ansamblul său.
- 3) În temeiul articolului 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității, termenele de prescripție aplicabile acțiunilor în despăgubire pentru încălcări ale dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii nu trebuie să înceapă să curgă înainte ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință sau să se poată considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de informațiile indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire, care includ existența unei încălcări a legislației în materie de concurență. În cazul în care o astfel de acțiune este formulată ulterior deciziei unei autorități în materie de concurență, se poate considera în mod rezonabil, în absența altor indicii, că o astfel de cunoaștere a fost dobândită, sub rezerva verificării de către instanța națională, începând de la publicarea oficială a rezumatului acestei decizii. În absența unei astfel de decizii, cunoașterea existenței încălcării poate fi stabilită numai dacă există un set de indicii exacte și concordante pe baza căruia se poate prezuma că o parte diligentă nu putea în mod rezonabil să nu știe că faptele de care avea sau putea avea cunoștință reprezentau o încălcare a legislației în materie de concurență.
- 4) Articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității nu se opune unui regim de prescripție a acțiunilor în despăgubire pentru încălcări ale legislației în materie de concurență care nu suspendă și nici nu întrerupe în mod automat termenul de prescripție pe durata procedurii în fața autorității în materie de concurență sau a controlului jurisdicțional al deciziei unei astfel de autorități. Cu toate acestea, articolul 102 TFUE coroborat cu principiul efectivității impune ca regimul național de prescripție să permită persoanei prejudiciate să își întemeieze acțiunea pe decizia unei autorități în materie de concurență referitoare la încălcarea în cauză a legislației Uniunii în materie de concurență.